

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

© 2017 ЗАБАРНА Е. М.

УДК 330.332

Забарна Е. М.

До питання формування методичного підходу до оцінки інвестиційної привабливості регіонів України

Метою статті є подальший розвиток наукових підходів до формування методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості регіонів України. Досліджено зміст економічної категорії «інноваційно-інвестиційний клімат». Систематизовано фактори формування та оцінки інноваційно-інвестиційного клімату, до яких віднесено економічні, політико-правові, науково-технічні, природні та соціальні, які відрізняються за ступенем мобільності / інертності. Зазначено, що практично будь-які законодавчі зусилля уряду щодо формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату можуть бути заблоковані владою на місцях, а зусилля на місцевому рівні щодо створення пільгового господарського механізму можуть компенсувати деякі недоліки загальноекономічного регулювання центрального уряду. Проведено аналіз обсягів прямих іноземних інвестицій за період з 2010 року. Запропоновано методичний підхід щодо оцінювати інвестиційної привабливості регіонів України, враховуючи узагальнені показники: рівень загальноекономічного розвитку; рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону; демографічну характеристику регіону; рівень розвитку ринкових відносин і комерційної структури регіону; рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків. Кожний синтезований показник визначають за сукупністю аналітичних показників, що входять до його складу. Кількісне значення кожного синтезованого показника отримують підсумовуванням рангових значень (у системі регіонів), що входять до складу аналітичних показників. Інвестиційним забезпеченням регулювання розвитку регіону має стати інвестиційний паспорт. Запропоновано схему складання інвестиційного паспорта з урахуванням системи інформаційних даних.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційний клімат, фактори, методичний підхід, інвестиційна привабливість регіону, інвестиційний регіон, інвестиційний паспорт.

Рис.: 3. Бібл.: 7.

Забарна Елеонора Миколаївна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічних систем та управління інноваційним розвитком, Одеський національний політехнічний університет (пр. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: eleonoraz@ukr.net

УДК 330.332

UDC 330.332

Забарная Э. Н. К вопросу формирования методического подхода к оценке инвестиционной привлекательности регионов Украины

Целью статьи является дальнейшее развитие научных основ формирования методических подходов к оценке инвестиционной привлекательности регионов Украины. Исследовано содержание экономической категории «инновационно-инвестиционный климат». Систематизированы факторы формирования и оценки инновационно-инвестиционного климата, к числу которых отнесены экономические, политико-правовые, научно-технические, природные и социальные, различающиеся по степени мобильности / инертности. Показано, что практически любые законодательные усилия правительства по формированию благоприятного инновационно-инвестиционного климата могут быть заблокированы властью на местах, а усилия на местном уровне по созданию льготного хозяйственного механизма могут компенсировать некоторые недостатки общеэкономического регулирования правительства. Проанализированы объемы прямых иностранных инвестиций за период с 2010 года. Предложен методический подход к оценке инвестиционной привлекательности регионов Украины, учитывая обобщенные показатели: уровень общеэкономического развития; уровень развития инвестиционной инфраструктуры региона; демографическую характеристику региона; уровень криминальных, экологических и других рисков. Каждый синтезированный показатель определяют по совокупности аналитических показателей, входящих в их состав. Количественное значение каждого синтезированного показателя получают суммированием ранговых значений (в системе регионов), которые входят в состав аналитических показателей. Инвестиционным обеспечением регулирования развития региона должен стать инвестиционный паспорт. Предложена схема формирования инвестиционного паспорта с учетом системы информационных данных.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционный климат, факторы, методический подход, инвестиционная привлекательность региона, инвестиционный регион, инвестиционный паспорт.

Zabarna E. M. On the Issue of Forming a Methodical Approach to Assessing the Investment Attractiveness of Regions of Ukraine

The aim of the article is to further develop the scientific principles of formation of methodological approaches to assessing the investment attractiveness of regions of Ukraine. The content of the economic category "innovation and investment climate" is investigated. There systematized factors of formation and evaluation of the innovation and investment climate, including economic, political, legal, scientific and technical, natural and social ones, which differ in the level of their mobility / inertia. It is shown that practically any legislative efforts of the government to create a favorable innovation and investment climate can be blocked by the authorities locally, while efforts to form an economic mechanism at this level can compensate certain shortcomings in the whole state economic regulation. The volume of direct foreign investments for the period starting from 2010 is analyzed. There proposed a methodological approach to assessing the investment attractiveness of regions of Ukraine with consideration for generalized indicators: level of general economic development; level of investment infrastructure development in the region; demographic characteristics of the region; level of criminogenic, environmental and other risks. Each synthesized indicator is determined by the aggregate of the analytical indicators included in their composition. The quantitative value of each synthesized indicator is obtained by summing the rank values (in the system of regions) that are part of the analytical indicators. An investment passport should provide investment support for regulating the development of a region. There proposed a scheme for formation of an investment passport taking into account the information data system.

Keywords: innovation and investment climate, factors, methodological approach, investment attractiveness of a region, investment region, investment passport.

Fig.: 3. Bibl.: 7.

Рис.: 3. Библ.: 7.

Забарная Элеонора Николаевна – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой экономических систем и управления инновационным развитием, Одесский национальный политехнический университет (пр. Шевченко, 1, Одесса, 65044, Украина)

E-mail: eleonoraz@ukr.net

Zabarna Elenora M. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department of Economic Systems and Management of Innovation Development, Odessa National Polytechnic University (1 Shevchenko Ave., Odessa, 65044, Ukraine)

E-mail: eleonoraz@ukr.net

Вступ. Клімат стосовно економічних категорій – це поняття, яке включає ризик і потенціал. Під «інноваційно-інвестиційним кліматом» у реальній економіці розуміють сукупність політичних, соціально-економічних, фінансових, науково-технічних, дослідницьких, організаційно-правових, інституційних і географічних факторів, що притаманні той чи іншій країні, які приваблюють (стимулюють) або відштовхують інвесторів [1]. Ранжування країн світової спільноти за індексом інноваційно-інвестиційного клімату або зворотним до нього показником – індексу ризику – служить узагальнюючим показником інвестиційної привабливості країни, «барометром» для іноземних інвесторів, а також показником конкурентоспроможності національної економіки. На цій основі визначають також і ранжування регіонів країни. Назрілу потребу підвищення інвестиційної привабливості як країни в цілому, так і її регіонів підтверджує Указ Президента України від 29.08.2016 № 365/2016, яким затверджено положення про Національну інвестиційну раду, основними завданнями якої є: розроблення пропозицій щодо стимулювання та розвитку інвестиційної діяльності в Україні, формування привабливого інвестиційного іміджу України, у тому числі з урахуванням найкращої міжнародної практики; сприяння формуванню основних напрямів державної політики щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні; напрацювання пропозицій щодо стратегічних напрямів розвитку інвестиційного потенціалу України, стимулювання іноземних і національних інвестицій у розвиток економіки держави; вивчення ініціатив і потенційних пропозицій щодо інвестиційних проектів, а також практики взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності з державними органами; аналіз та узагальнення проблем, які перешкоджають інвестуванню в економіку України, підготовка пропозицій щодо шляхів їх вирішення, зокрема, щодо заходів зі сприяння захисту прав інвесторів; участь в опрацюванні проектів актів законодавства з питань інвестиційної діяльності [2].

Наявні дослідження щодо формування, моніторингу, прогнозування інвестиційного клімату в Україні та привабливості в цьому напрямку регіонах потребують загально-визнаних теоретичних і методичних розробок. Ці положення і визначають актуальність цієї публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційно-інвестиційний клімат на макроекономічному рівні включає до себе показники політичного, економічного, інтелектуального та соціального середовища для інвестицій. На мікрорівні інноваційно-інвестиційний клімат проявляє себе через тристоронні відносини інвестора, організатора і їх відносини з конкретними державними органами, господарськими суб'єктами-постачальниками, покупцями, банками, а також профспілками та трудовими

колективами. Якщо йдеться про міжнародне співробітництво в інноваційно-інвестиційній сфері, то на мікрорівні відбувається конкретизація узагальненої оцінки інноваційно-інвестиційного клімату під час реальних економічних, юридичних, культурних контактів іноземної фірми з новим для неї середовищем. Дослідженням проблем формування сприятливого інвестиційного клімату присвячено дослідження таких науковців, як Бланк І. А., Герасимчук З. В., Іщук С. О., Кононець Є. В., Братушка Е. В. [3–6]. Систематизація наявних наробок дозволяє визначити, що інноваційно-інвестиційний клімат формується під впливом великої кількості факторів, які з деяким ступенем узагальнення можна поділити на такі групи:

- економічні: загальні тенденції економічного розвитку (зростання, спад, стагнація тощо); податки та тарифи; якість і вартість робочої сили; характеристики банківської системи й інших складових інфраструктури економіки; динаміка експортно-імпортних операцій, валютного курсу, інфляційних процесів, ряд інших параметрів;
- політико-правові: національне законодавство й інноваційно-інвестиційна політика держави взагалі, правові тенденції і рівень розвитку відповідної інфраструктури; механізми та масштаби державного впливу на розвиток економіки;
- науково-технічні: рівень технічного оснащення виробництва, стану виробничого потенціалу та рівень продукції, що випускають, стан наукових досліджень і рівень розробок;
- природні: географічне положення, природні умови та ресурси;
- соціальні: вікова структура населення; суспільна психологія; суспільні традиції тощо.

Перераховані фактори відрізняють за ступенем своєї мобільності (інертності).

Метою статті є подальший розвиток наукових засад до формування методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості регіонів України.

Виклад основного матеріалу. Макро- і мікрорівні розуміння інноваційно-інвестиційного клімату сприймаються як одне ціле, тому що практично будь-які законодавчі зусилля уряду щодо формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату можуть бути заблоковані владою на місцях, а зусилля на місцевому рівні щодо створення пільгового господарського механізму можуть компенсувати деякі недоліки загальноекономічного регулювання центрального уряду.

За даними Держстату, у 2016 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 4405,8 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) проти 3763,7 млн дол. США у 2015 році (рис. 1).

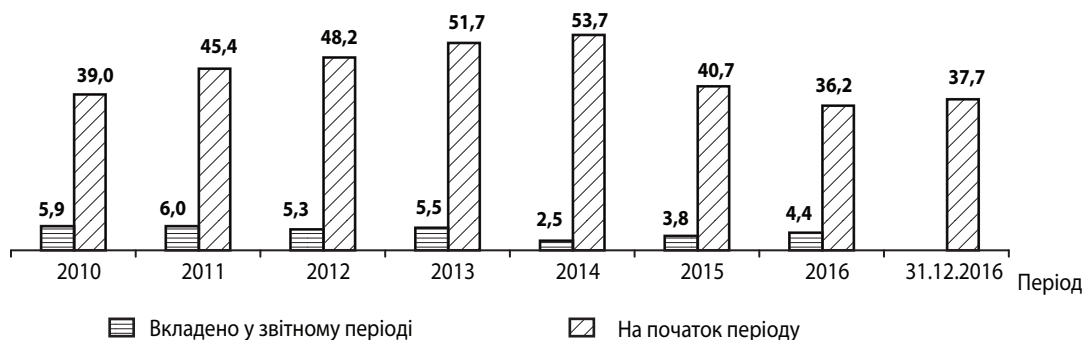


Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд дол. США

Обсяг залучених із початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 31.12.2016 року становив 37 655,5 млн дол. США [2].

В цілому держава формує економічне середовище, інвестиційний клімат, здатний зробити привабливим інноваційний процес для власника капіталу (рис. 2).

У фаховій літературі наведено методичний підхід до визначення інвестиційної привабливості регіонів, що пропонує Інститут реформ [7]. Розрахунок стандартизованих

значень (балів) кожного з показників по регіонах здійснюється за формулами:

- відхилення для позитивних чинників:

$$Z_{ij} = X_{ij} - X_{ijc}$$

- для негативних чинників:

$$Z_{ij} = X_{ijc} - X_{ij}$$

де Z_{ij} – відхилення показника від середнього значення;
 X_{ij} – i -й показник j -го регіону;
 X_{ijc} – середнє значення показника.

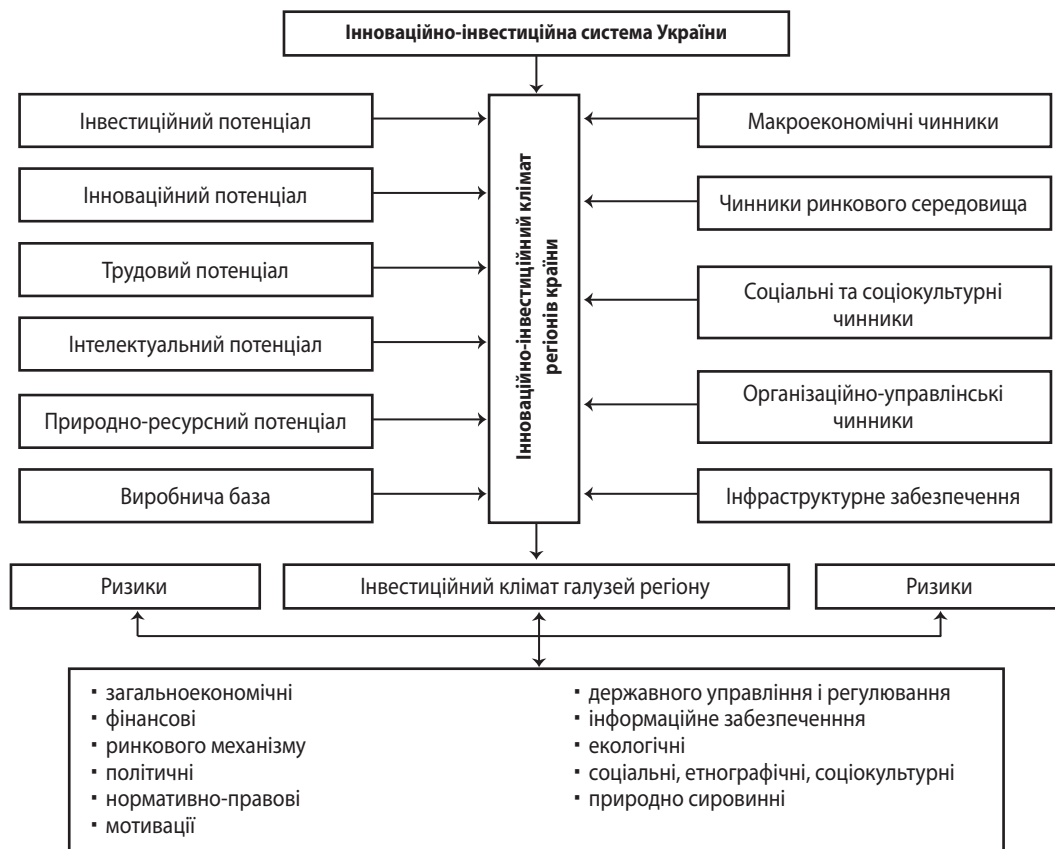


Рис. 2. Схема формування інноваційно-інвестиційного клімату регіону

Виходячи з цього,

$$Y_{ij} = (Z_{ij} - \min X_{ij}) / (\max Z_{ij} - \min Z_{ij}),$$

де Y_{ij} – стандартизоване значення (бал) показника X_{ij} ;
 $\max / \min Z_{ij}$ – максимальне (мінімальне) значення відхилення.

Загальний рейтинг регіону обчислюють як середньо-зважену величину часткових рейтингів по групах:

$$R_j = \sum_k R_{ki} \cdot f_k,$$

де R_j – загальний рейтинг j -го регіону;
 R_{ki} – частковий рейтинг j -го регіону;
 f_k – значущість k -ї групи показників, при цьому $f_k \in [0;1]$, $\sum f_k = 1$.

Значущість кожної групи визначають на основі результатів експертної оцінки менеджерами компаній, що мають представництва в усіх регіонах України.

Нами пропонується оцінювати інвестиційну привабливість регіонів України за такими узагальненими показниками.

1. Рівень загальноекономічного розвитку.
2. Рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону.
3. Демографічна характеристика регіону.
4. Рівень розвитку ринкових відносин і комерційної структури регіону.
5. Рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків (рис. 3).

Кожний синтезований показник визначають за сукупністю аналітичних показників, що входять до його складу. Кількісне значення кожного синтезованого показника отримують підсумовуванням рангових значень (у системі регіонів), що входять до складу аналітичних показників.

Отже, рівень загальноекономічного розвитку регіону (Блок 1), вивчаючи потенційну потребу в обсягах інвесту-

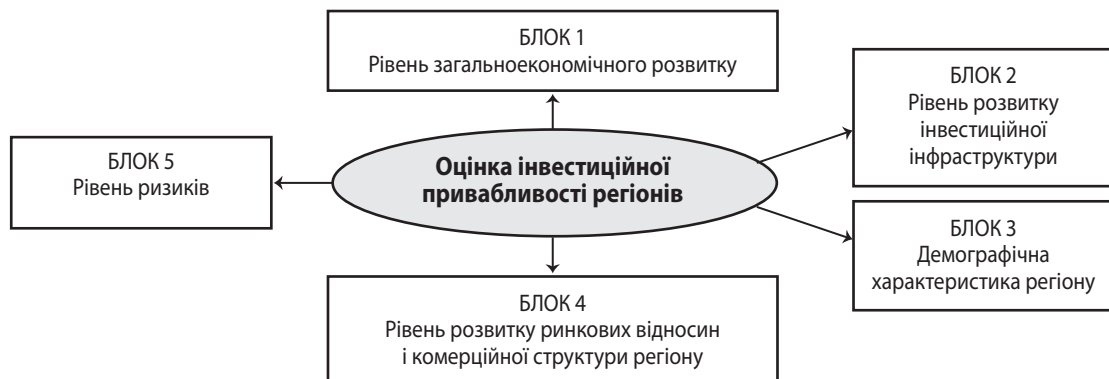


Рис. 3. Основні показники оцінки інвестиційного рівня регіону

вання, можливість формування інвестиційних ресурсів за рахунок власних джерел, сукупну ємність регіонального ринку. Для цього доцільним буде використати такі аналітичні показники:

- частка регіону у валовому внутрішньому продукті та виробленому національному доході;
- обсяг виробленої промислової продукції та сільськогосподарської на душу населення;
- рівень забезпеченості регіону основними продуктами харчування (обсяг виробництва відповідних видів сільськогосподарської продукції на душу населення);
- середній рівень заробітної плати в регіоні;
- обсяг і динаміка капітальних вкладень у регіоні у розрахунку на одного жителя;
- кількість компаній і підприємств усіх форм власності у регіоні;
- частка збиткових підприємств у загальній кількості функціонуючих компаній і підприємств.

Оцінюючи рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону (Блок 2), необхідно вивчити можливості швидкої реалізації інвестиційних проектів за такими показниками:

- кількість підрядних будівельних компаній усіх форм власності;

- обсяги місцевого виробництва основних видів будівельних матеріалів;
- виробництво енергетичних ресурсів (у перерахунку на електроенергію) на душу населення);
- протяжність залізничних шляхів сполучення у розрахунку на 100 км² території;
- протяжність автомобільних шляхів із твердим покриттям на 100 км² території.

Оцінюючи демографічну характеристику регіону (Блок 3), необхідно вивчити потенційний обсяг попиту населення на споживчі товари та послуги, а також можливість залучення кваліфікованої робочої сили у виробництво, що інвестуються. З цією метою необхідно проаналізувати такі показники:

- частка населення регіону в загальній чисельності жителів країни;
- співвідношення міських і сільських жителів в регіоні;
- частка населення зайнятого у суспільному виробництві на підприємствах усіх форм власності;
- рівень кваліфікації робітників, зайнятих у суспільному виробництві.

Рівень розвитку ринкових відносин і комерційної структури регіону (Блок 4) вивчає ставлення місцевих органів самоврядування до розвитку ринкових форм і ство-

рення відповідного підприємницького клімату через таку систему показників:

- частка приватизованих підприємств у загальній кількості комунальної власності;
- частка підприємств недержавних форм власності у загальній кількості виробничих підприємств регіону;
- кількість спільних підприємств із зарубіжними партнерами (юридичними та фізичними партнерами-нерезидентами);
- кількість банківських установ (у тому числі філій) на території регіону.

Рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків (Блок 5) надає інформацію щодо ступеня безпеки інвестиційної (а потім виробничої) діяльності в регіоні на основі таких показників:

- рівень економічної злочинності (за головними видами і в цілому) в розрахунку на 100 тис. жителів;
- частка підприємств зі шкідливими викидами, що перевищують гранично допустимі норми, в загальній кількості промислових підприємств;
- середній радіаційний фон у містах регіону;
- частка незавершених будівельних об'єктів у загальній кількості розпочатих будівництвом об'єктів за останні три роки.

На основі кількісної оцінки розглянутих синтезованих показників (отриманої за сумою їхньої рангової значущості) визначають інтегральний показник оцінки інвестиційної привабливості регіонів. При цьому необхідно врахувати, що окремі показники мають різне значення у прийнятті інвестиційних рішень. Експериментально (з урахуванням позицій інвестиційних менеджерів і фахівців в інвестиційній і виробничій сферах) нами було визначено таку значущість кожного показника в сукупній оцінці інвестиційної привабливості регіонів:

- рівень загальноекономічного розвитку – 35 %;
- рівень розвитку інвестиційної інфраструктури – 15 %;
- демографічна характеристика – 15 %;
- рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури – 25 %;
- рівень ризиків різного роду – 25 %.

Таким чином, інтегральний показник оцінки інвестиційної привабливості регіонів країни при прийнятті інвестиційних рішень розраховують як суму добутків рангового значення кожного показника на його значущість (у відсотках).

На основі отриманих результатів всі регіони країни за рівнем інвестиційної привабливості (тобто ефективності здійснення інвестицій) пропонується поділити на кілька груп, зокрема:

- регіони пріоритетної інвестиційної привабливості – ефективність у регіоні на 35–40 % вища, ніж по країні в цілому;
- регіони досить високої інвестиційної привабливості – ефективність на 15–20 % вища, ніж по країні в цілому;
- регіони середньої інвестиційної привабливості – ефективність на 20–30 % нижча, ніж по країні в цілому.

При використанні наведеного показника оцінки інвестиційної привабливості регіонів країни слід урахувати, що він дає достатньо узагальнену характеристику інвестицій у регіоні баз достатнього їхньої галузевої структури. В той же час навіть у групах регіонів пріоритетної або високої інвестиційної привабливості окремі напрями інвестування можуть не дати високої віддачі на вкладений капітал, тоді як у групах регіонів із середньою інвестиційною привабливістю за окремими напрямами інвестування може бути досягнута висока ефективність. У зв'язку з цим по кожній групі регіонів рекомендації можуть бути диференційовані за галузевими напрямами інвестування. Зазначимо, що результати оцінювання за наведеним механізмом не перешкоджатимуть приватному інвестуванню об'єктів у регіонах із низькою інвестиційною привабливістю. Вони лише попереджують, що інвестиційні рішення в таких регіонах мають прийматися тільки після ретельного оцінювання бізнес-планів щодо їхньої ефективності.

Оцінка інвестиційної привабливості регіонів країни відкриває нові можливості для регіональної диверсифікації вітчизняних і зарубіжних інвесторів, підвищує гарантію ефективності інвестиційної діяльності. У кінцевому підсумку це сприятиме підвищенню ефективності інвестиційної діяльності в країні.

Отже проведений автором аналіз дозволяє зробити такі висновки. Серед негативних рис інвестиційного клімату в Україні можна виділити:

- недосконалість нормативно-правової бази;
- відсутність конкурентоспроможних організаційних форм інвестиційної діяльності (фінансово-промислові групи, транснаціональні компанії тощо), слабкість банківської сфери та фондового ринку, неврегульованість корпоративних відносин;
- недостатня інвестиційна привабливість територій;
- розрив між валовим заощадженням і валовим нагромадженням, що спричиняє нестачу інвестиційних ресурсів для виконання державою інвестиційної функції;
- нестача інноваційно-активних суб'єктів господарювання та прикладних інноваційних проектів відповідного рівня;
- висока частка тіньового сектора економіки.

Серед необхідних правових заходів основними можна вважати забезпечення стабільного правового поля в інвестиційній сфері, забезпечення надійного захисту прав інвесторів, створення рівних умов господарювання для всіх інвесторів. Слід також передбачити стимулювання заощаджень громадян і збільшення їхньої інвестиційної складової, посилення ролі в цьому таких інституційних інвесторів, як пенсійні та страхові фонди. Необхідно подолати розрив між величиною заощаджень і часткою інвестицій в основний капітал.

В процесі прийняття рішення щодо здійснення інвестицій, окрім загальної інформації про інвестиційні проекти, необхідна детальна інформація про підприємства – об'єкти інвестування та про інвестиційний регіон. Інвестиційний регіон – поняття, яке досі ні є загально визначеним, але використовується у практиці досліджень, пов'язаних із перед проектним обґрунтуванням інвестицій. В цьому до-

слідженні під «інвестиційним регіоном» нами розуміється адміністративна одиниця або група адміністративних одиниць (райони, області). Інвестиційний регіон може включати в себе частини інших адміністративних одиниць із такими ознаками:

- розташування на відповідній території підприємств, що пов'язані з економічним комплексом базової території адміністративно (якщо підприємства входять в одне і те саме виробниче об'єднання, холдингову або акціонерну компанію) або єдиним технологічним ланцюжком;
- єдиний природний комплекс (наприклад одне родовище корисних копалин, одна сільськогосподарська зона тощо);
- загальна схема постачання; один район збуту; порівняльний рівень економічних і технічних параметрів (наприклад, низька заробітна плата при досить високій кваліфікації робочої сили, висока технічна оснащеність).

Вважаємо, що інвестиційні регіони можуть формуватися виходячи із різних задумів, але завжди з урахуванням цілей, що поставлені інвестором перед дослідником.

Висновки. Інвестиційним забезпеченням регулювання розвитку регіону має стати реально діючий інвестиційний паспорт. Нами пропонується така схема складання інвестиційного паспорта з урахуванням системи інформаційних даних.

1. Загальні відомості про регіон, коротка економіко-географічна довідка. Подаються найзагальніші дані: чисельність населення, площа території, основні населені пункти, відомості про економічну спеціалізацію регіону, рівень розвитку порівняно з іншими регіонами, природний потенціал, геополітичне положення тощо.
2. Адміністративна структура регіону, основні державні органи, адміністративна карта, як правило, йдеться про базовий регіон).
3. Транспортно-географічне положення і територіальна організація господарства – економічна карта території.
4. Ґрунти, кліматичні умови й екологічна ситуація – типи ґрунтів і регіональна спеціалізація сільськогосподарського виробництва. Для екологічно несприятливих регіонів необхідно навести інформацію про заходи щодо покращення ситуації.
5. Політична ситуація, національний склад населення, рівень соціального напруження, основні релігійні конфесії та їх місцеві особливості. Політична ситуація має особливо важливе значення для інвесторів як чинник, що визначає стабільність. У будь-якому разі потрібний детальний опис ситуації, навіть якщо вона оцінюється як несприятлива, оскільки відсутність достовірної інформації викликає сумнів у інвесторів. Національний склад населення також є чинником, що впливає на стабільність. Багатонаціональність сприймається як чинник стабільності (наприклад, Одеський регіон). Для багатонаціональних регіонів необхідно наводити відомості про національну структуру та міжнаціональні відносини. Те саме стосується

і релігійних конфесій. З іншого боку, окремі держави виявляють інтерес до близьких за мовою, культурою і релігією національностей, що компактно проживають в окремих регіонах України.

6. Природні ресурси та сировинна база, трудові ресурси, карта родовищ корисних копалин – це один із головних об'єктів інтересу, що його виявляють іноземні інвестори. Тут бажано показати можливості комплексного використання сировини на місцях.
7. Населення регіону, трудові ресурси, кваліфікація робочої сили, продуктивність праці, рівень заробітної плати, зайнятість, структура доходів і витрат населення, система підготовки кадрів. Важливим показником не тільки цього розділу, але і всього інвестиційного паспорта є наявність кваліфікованої робочої сили у співвідношенні з оплатою праці. При сприятливій ситуації доцільно подати показник у розгорнутому вигляді (з поділом за галузями та регіонами і з відповідними коментарями). В іншому випадку слід подати інформацію про можливість оперативної підготовки робітників відповідної кваліфікації (наявність навчальних закладів і наукових організацій, програм підготовки та перепідготовки робітників і спеціалістів).
8. Економіка регіону. Загальна характеристика. Цифрові дані за галузями матеріального виробництва подаються у вигляді таблиць із виділенням інформації по підприємствах і зведених даних по об'єднаннях, адміністративних одиницях, інвестиційних регіонах.

Детальні дані про провідні підприємства – потенційні об'єкти інвестування. Подається інформація як по підприємствах у цілому, так і за основними видами продукції (обсяг випуску, ціна, собівартість з поділом за калькуляційними статтями витрат, трудомісткості тощо). Для підприємств, що простоюють, доцільно навести дані за минулі періоди. Доцільно також навести дані про фінансовий стан підприємств, дані про зовнішньоторгові операції (основні статті та масштаби експорту й імпорту), стан технічної бази галузей і підприємств (оцінка технологій, що застосовуються, оцінка якості та фізичного зносу основних фондів, рівень задоволення потреб підприємств у техніці).
9. Виробнича інфраструктура – транспорт, зв'язок, енергопостачання, газопостачання з картосхемами відповідних мереж.
10. Соціальна інфраструктура. Показники розвитку, стан комунального господарства міст, основні статті витрат на соціальні потреби.
11. Інвестиційна інфраструктура – відомості про банки, біржі, страхові компанії.
12. Стан інвестиційного законодавства – відомості щодо діючих нормативно-законодавчих актів.
13. Зведений фінансовий баланс. Подається фінансовий баланс базової адміністративної одиниці. Баланс може бути доповнений даними по підприємствах із суміжних адміністративних одиниць, що входять до одного адміністративного регіону.

14. Потенційні інвестиційні проекти. Альтернативні варіанти проектів, попередня оцінка ефективності капітальних вказаних вкладень. Оскільки потенційні проекти можуть не мати бізнес-планів і оцінок ефективності за певними методами, слід скористатися методами передпроектного обґрунтування інвестицій із зазначенням використаних методик і методів.
15. Перспективи розвитку регіону. Загальна характеристика, концепція модернізації економіки, програма соціально-економічного розвитку, оцінка перспектив регіону провідними експертами тощо.

За наявності гнучкого фінансово-кредитного механізму регулювання регіонального розвитку управління реалізацією програми можна вважати забезпеченим. Розробка інвестиційного паспорта регіону ґрунтується на використанні економічних методів управління. Він є єдиним документом, що визначає засади економічного регулювання інвестиційних процесів у єдності виробничого та регіонального рівнів, а також відбиває взаємодію підприємств із регіональним органом управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федулова Л. І., Забарна Е. М., Філіппова С. В. Інноваційний розвиток підприємства: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Одеса: ОНПУ; Бондаренко М. О., 2016. 700 с.
2. Інвестиційна діяльність в Україні. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D1%96%D0%BD%20%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%20%D1%97%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%20%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B2%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96>
3. Сидор Г. В., Давидовська Г. І. Інвестиційна привабливість регіонів. *Сталий розвиток економіки: міжнар. наук.-виробн. журнал*. 2015. № 2 (27). С. 184–189.
4. Іщук С. О., Кулініч Т. В. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект. *Регіональна економіка*. 2010. № 3. С. 71–78.
5. Грибіненко О. М. Економічний розвиток України в умовах покращення інвестиційного клімату. *Економічний простір*. 2017. № 117. С. 75–86.
6. Кононець Є. В., Братушка Е. С., Петренко І. П. Інвестиційний клімат України: фактори впливу та проблеми формування. URL: http://confcontact.com/2013_03_15/8_Kononets.htm
7. Звіт про виконання Угоди про асоціацію та Порядку денного асоціації Україна – ЄС. URL: <https://eu.prostir.ua/library/270655.html>

REFERENCES

- Fedulova, L. I., Zabarna, E. M., and Filyppova, S. V. *Innovatsiyni rozvytok pidpriemstva* [Innovative development of the enterprise]. Odesa: ONPU; Bondarenko M. O., 2016.
- Hrybinenko, O. M. "Ekonomichni rozvytok Ukrainy v umovakh pokrashchennia investytsiinoho klimatu" [The economic development of Ukraine in terms of improving the investment climate]. *Ekonomichniy prostir*, no. 117 (2017): 75-86.
- Ishchuk, S. O., and Kulynich, T. V. "Otsiniuvannia investytsiinoi pryvablyvosti rehionu: metodychnyi aspekt" [Evaluation of investment attractiveness of the region: methodological aspect]. *Rehionalna ekonomika*, no. 3 (2010): 71-78.
- "Investytsiina diialnist v Ukraini" [Investment activity in Ukraine]. <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D1%96%D0%BD%20%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%20%D1%97%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%20%D1%81%D1%82%D1%96%D0%B2%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96>
- Kononets, Ye. V., Bratushka, E. S., and Petrenko, I. P. "Investytsiyni klimat Ukrainy: faktory vplyvu ta problemy formuvannia" [Investment climate in Ukraine: influence factors and problems of formation]. http://confcontact.com/2013_03_15/8_Kononets.htm
- Sidor, H. V., and Davydovska, H. I. "Investytsiina pryvablyvist rehioniv" [Investment attractiveness of regions]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, no. 2 (27) (2015): 184-189.
- "Zvit pro vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu ta Poriadku dennoho asotsiatsii Ukraina - YeS" [A report on the implementation of the Association Agreement and the Association Agenda Ukraine - EU]. <https://eu.prostir.ua/library/270655.html>